

ŞƏKİ-ZAQATALA İQTİSADİ REGIONUNUNDA KİTABXANA-İNFORMASIYA RESURSLARININ YERLƏŞDİRİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Daşqın Məhəmmədli

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının müəllimi

Вопросы размещения библиотечных и информационных ресурсов в экономическом регионе Шеки-Загатала

Резюме: В статье анализируются вопросы распространения библиотечных и информационных ресурсов в экономическом регионе Шеки-Загатала. Также в этой статье анализируются особенности библиотечно-информационной инфраструктуры в базе социально-экономического и культурного развития региона. Здесь анализируется фонд библиотек регионов, соответствующие ресурсы распространения информации для групп читателей и т. Д., На самом деле проблемы.

The distribution issues of library and information resources in the Shaki-Zagatala economic region

Summary: The article is analysed about the distribution issues of library and information resources in the Sheki-Zaqatala economic region. Also, this article is analysed of the features of library-information infrastructure proportion in the base of social-economic and cultural development of the region. Here analysed the region libraries fund, the relevant distribution information resources for reader groups and etc. actually problems.

Açar sözlər: Kitabxana, Şəki-Zaqatala, informasiya, kitabxana fondu, Şəki MKS-i, Zaqatala MKS-i, Oğuz MKS-i, Qax MKS-i, Balakən MKS-i, Qəbələ MKS-i, sənəd, oxucu, informasiya resursu, Şəki-Zaqatala İqtisadi regionu.

Key words: Library, Sheki-Zagatala, information, library fund, Sheki CLS, Zagatala, CLS, Oguz CLS, Gakh CLS, Balakan CLS, Gabala CLS, document, reader, information resource, Sheki-Zagatala economic region.

Ключевые слова: Библиотека, Шеки-Загатала, информацион, библиотечный фонд, Шекиский СБС, Загатальский СБС, Огузский СБС, Гахский СБС, Балаканский СБС, Габалинский СБС, документ, читатель, информационный ресурс, Шеки-Загатальский экономический район.

Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionu ölkənin informasiya mühitində özünəməxsus yeri və rolu ilə səciyyəlidir. Ümumiyyətlə, məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2004-cü il 11 fevral tarixli “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət proqramı”nın (2004-2008-ci illər) təsdiq edilməsi barədə fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasında 10 iqtisadi rayon - Abşeron, Quba-xaçmaz, Dağlıq Şirvan, Şəki-Zaqatala, Aran, Gəncə-Qazax, Yuxarı Qarabağ, Kəlbəcər-Laçın, Lənkəran, Naxçıvan – yaradılmışdır. [1].

Yaradılmış iqtisadi rayonlar içərisində öz iqtisadi-coğrafi mövqeyinə, əhalisinin etnik tərkibinə, eləcə də kitabxana-informasiya infrastrukturunun yerləşmə vəziyyətinə görə xüsusilə fərqlənən regionlardan biri Şəki-Zaqatala İqtisadi regionudur. Bu iqtisadi regionun tərkibinə Balakən, Qax, Qəbələ, Oğuz, Zaqatala, Şəki rayonları daxildir. [4, s.99].

İqtisadi regionda kitabxana-informasiya infrastrukturunun yerləşdirilməsi problemi burada əhalinin etnik təkibi, kitabxana şəbəkələrinin paylanması, sənəd-informasiya kütləsinin dili, oxucu qruplarının milli-etnik və linqvistik proporsiyası, təsərrüfatın ixtisaslaşması və s. kimi əhəmiyyətli amillər kontekstində təhlil edilir.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunda kitabxana-informasiya resurslarının yerləşdirilməsi məsələlərinin aşağıdakı əsas bölgü əsasında tədqiqata cəlb edilməsi məqsədəuyğun hesab olunur:

- İqtisadi regionun rayonları üzrə (Balakən, Qax, Qəbələ, Oğuz, Şəki, Zaqatala) kitabxanaların sayı;

- İqtisadi regionun rayonları üzrə (Balakən, Qax, Qəbələ, Oğuz, Şəki, Zaqatala) kitabxana fondunun bölgüsü;

-İqtisadi regionunun rayonları üzrə (Balakən, Qax, Qəbələ, Oğuz, Şəki, Zaqatala) kitabxana fondunun informasiya mənbələri üzrə bölgüsü.

Apardığımız tədqiqatlar nəticəsində Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunun rayonları üzrə (Balakən, Qax, Qəbələ, Oğuz, Şəki, Zaqatala) mövcud olan kitabxanaların ümumi sayı(müvafiq olaraq şəhər və kənd yerlərində faiz göstəriciləri də qeyd edilməklə) aşağıdakı kimi ümumiləşdirilmişdir:

Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun rayonları üzrə kitabxanaların sayı

Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunda ümumilikdə **764 kitabxana** mövcuddur. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 100 kitabxana;
Qax rayonu üzrə 115 kitabxana;
Qəbələ rayonu üzrə 134 kitabxana;
Oğuz rayonu üzrə 68 kitabxana;
Şəki rayonu üzrə 200 kitabxana;
Zaqatala rayonu üzrə 147 kitabxana.

Bu rəqəmləri faiz göstəriciləri ilə göstərsək:

Balakən rayonu üzrə 100%;
Qax rayonu üzrə 100%;
Qəbələ rayonu üzrə 100%;
Oğuz rayonu üzrə 100%;
Şəki rayonu üzrə 100%;
Zaqatala rayonu üzrə 100%.

Onlardan:

Şəhər yerlərində - cəmi 125 kitabxana

Balakən rayonu üzrə 12 kitabxana;
Qax rayonu üzrə 13 kitabxana;
Qəbələ rayonu üzrə 13 kitabxana;

Oğuz rayonu üzrə 8 kitabxana;
Şəki rayonu üzrə 58 kitabxana;
Zaqatala rayonu üzrə 21 kitabxana.

Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunda kitabxanaların şəhərlər üzrə yuxarıda göstərilən sayının faiz göstəriciləri aşağıdakı kimidir:

Cəmi: 16,4%. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 12.0%;
Qax rayonu üzrə 11.3%;
Qəbələ rayonu üzrə 9.7%;
Oğuz rayonu üzrə 11,8%;
Şəki rayonu üzrə 29,0 %;
Zaqatala rayonu üzrə 14,3%.

İqtisadi region üzrə kənd yerlərində kitabxanaların sayı:

Cəmi: 639. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 88 kitabxana;
Qax rayonu üzrə 102 kitabxana;
Qəbələ rayonu üzrə 121 kitabxana;
Oğuz rayonu üzrə 60 kitabxana;
Şəki rayonu üzrə 142 kitabxana;
Zaqatala rayonu üzrə 126 kitabxana.

Bu göstəricilər faizlə müvafiq olaraq aşağıdakı kimidir:

Cəmi: 83,6. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 88,0%;
Qax rayonu üzrə 88,7% ;
Qəbələ rayonu üzrə 90,3%;
Oğuz rayonu üzrə 88,2%;
Şəki rayonu üzrə 71,0%;
Zaqatala rayonu üzrə 85,7%.

Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunun şəhərləri üzrə mövcud olan kitabxanaların sayının faiz göstəricisi, ümumilikdə respublika üzrə şəhər kitabxanalarının sayının 5,4%-ni təşkil edir. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 0,5%;
Qax rayonu üzrə 0,6%;
Qəbələ rayonu üzrə 0,6%;
Oğuz rayonu üzrə 0,3%;
Şəki rayonu üzrə 2,5%;
Zaqatala rayonu üzrə 0,9%.

İqtisadi rayon üzrə mövcud olan kənd kitabxanalarının sayı respublika üzrə mövcud kənd kitabxanalarının sayının 10,3%-ni təşkil edir. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 1,4%;
Qax rayonu üzrə 1,6%;
Qəbələ rayonu üzrə 2,0%;
Oğuz rayonu üzrə 1,0%;

Şəki rayonu üzrə 2,3%;

Zaqatala rayonu üzrə 2,0%. [1;4;9; 12; 13; 14; 15;16;17].

Qeyd etmək lazımdır ki, ümumilikdə respublika kitabxanalarının 9%-i Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun payına düşür.

Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunun rayonları üzrə kitabxana fondunun bölgüsü

İqtisadi regionda mövcud kitabxana fondu- **cəmi: 5515558 nüsxə**

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 814140 nüsxə;

Qax rayonu üzrə 656292 nüsxə;

Qəbələ rayonu üzrə 829179 nüsxə;

Oğuz rayonu üzrə 538784 nüsxə;

Şəki rayonu üzrə 1634659 nüsxə;

Zaqatala rayonu üzrə 1042504 nüsxə .

Həmin rəqəmləri rayonlar üzrə faizlə müvafiq olaraq aşağıdakı kimi göstərə bilərik:

Cəmi: 100%

Balakən rayonu üzrə 100%;

Qax rayonu üzrə 100%;

Qəbələ rayonu üzrə 100%;

Oğuz rayonu üzrə 100%;

Şəki rayonu üzrə 100%;

Zaqatala rayonu üzrə 100%.

Region üzrə şəhər yerlərində mövcud olan kitabxana fondu- cəmi: 2059190 nüsxə

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -309179 nüsxə;

Qax rayonu üzrə -219956 nüsxə;

Qəbələ rayonu üzrə-243194 nüsxə;

Oğuz rayonu üzrə- 201029 nüsxə;

Şəki rayonu üzrə -724311 nüsxə;

Zaqatala rayonu üzrə -361521 nüsxə.

Bu göstəricilər faizlə müvafiq olaraq:

Cəmi: 37,3%

Balakən rayonu üzrə - 38,0%;

Qax rayonu üzrə -33,5%;

Qəbələ rayonu üzrə-29,3 %;

Oğuz rayonu üzrə- 37,3%;

Şəki rayonu üzrə -44,3%;

Zaqatala rayonu üzrə -34,7%-kimi göstərilir.

Region üzrə kənd yerlərində mövcud olan kitabxana fondu:

Cəmi: 3456368 nüsxə

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -504961 nüsxə;

Qax rayonu üzrə -436336 nüsxə;
Qəbələ rayonu üzrə-585985 nüsxə;
Oğuz rayonu üzrə- 337755 nüsxə;
Şəki rayonu üzrə -910348 nüsxə;
Zaqatala rayonu üzrə -680983nüsxə.

Bu göstəriciləri faizlə aşağıdakı kimi göstərmək olar:

Cəmi: 62,7%

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -62%;
Qax rayonu üzrə - 66,5%;
Qəbələ rayonu üzrə- 70,7%;
Oğuz rayonu üzrə- 62,7%;
Şəki rayonu üzrə -55,7 %;
Zaqatala rayonu üzrə -65,3%.

Azərbaycan respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunun şəhərləri üzrə mövcud olan kitabxana fondu respublika üzrə şəhər kitabxana fondlarının ümumi miqdarının 2,5%-ni təşkil edir. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -0,4%;
Qax rayonu üzrə -0,3%;
Qəbələ rayonu üzrə-0,3%;
Oğuz rayonu üzrə- 0,2%;
Şəki rayonu üzrə -0,9%;
Zaqatala rayonu üzrə -0,4%.

İqtisadi region üzrə mövcud olan kənd kitabxanalarının fondu respublika üzrə kənd kitabxana fondlarının ümumi miqdarının 11,4%-ni təşkil edir ki, onlardan da:

Balakən rayonu üzrə -1,7%;
Qax rayonu üzrə -1,4%;
Qəbələ rayonu üzrə-1,9%;
Oğuz rayonu üzrə- 1,1%;
Şəki rayonu üzrə -3,0%;
Zaqatala rayonu üzrə -2,3%. [1;2; 3;4;9; 12; 13; 14; 15;16;17].

Azərbaycan Respublikası Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunun rayonları üzrə kitabxana fondunun informasiya mənbələri üzrə bölgüsü

Kitabxana fondu- cəmi:5515558 nüsxə. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 814140 nüsxə;
Qax rayonu üzrə 656292 nüsxə;
Qəbələ rayonu üzrə 829179 nüsxə;
Oğuz rayonu üzrə 538784 nüsxə;
Şəki rayonu üzrə 1634659 nüsxə;
Zaqatala rayonu üzrə 1042504 nüsxə.

Həmin rəqəmləri rayonlar üzrə faizlə müvafiq olaraq aşağıdakı kimi göstərə bilərik:

Cəmi: 100%

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə 100%;
Qax rayonu üzrə 100%;
Qəbələ rayonu üzrə 100%;
Oğuz rayonu üzrə 100%;
Şəki rayonu üzrə 100%;
Zaqatala rayonu üzrə 100%.

İqtisadi region üzrə kitabxana fondlarında mövcud olan kitablar.Cəmi:

5434940 nüsxə. Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -798401 nüsxə;
Qax rayonu üzrə -648456 nüsxə;
Qəbələ rayonu üzrə-824836 nüsxə;
Oğuz rayonu üzrə- 516343 nüsxə;
Şəki rayonu üzrə -1610393 nüsxə;
Zaqatala rayonu üzrə -10365511 nüsxə.

Bu göstəriciləri faizlə aşağıdakı kimi göstərmək olar:

Cəmi: 98,5%

Balakən rayonu üzrə - 98,1%;
Qax rayonu üzrə -98,8%;
Qəbələ rayonu üzrə- 99,5%;
Oğuz rayonu üzrə- 95,9%;
Şəki rayonu üzrə -98,5%;
Zaqatala rayonu üzrə - 99,4%
Cəmi: 0,1%

İqtisadi regionda şəhər və kənd üzrə mövcud kitabxana fondlarında toplanan elektron informasiya daşıyıcıları:

Cəmi:1423 ədəd:

Balakən rayonu üzrə -18 ədəd;
Qax rayonu üzrə -21 ədəd;
Qəbələ rayonu üzrə-23 ədəd;
Oğuz rayonu üzrə- 95 ədəd;
Şəki rayonu üzrə -1266 ədəd;
Zaqatala rayonu üzrə -0000000000000000ədəd.

Bu göstəriciləri faizlə aşağıdakı kimi göstərmək olar:

Cəmi: 0,0%

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -0,0 %;
Qax rayonu üzrə -0,0 %;
Qəbələ rayonu üzrə- 0,0%;
Oğuz rayonu üzrə- 0,0%;
Şəki rayonu üzrə -0,1 %;
Zaqatala rayonu üzrə - .

Regionun şəhər və kənd yerləri üzrə mövcud kitabxana fondlarında saxlanan jurnalar:

Cəmi:3891 nüsxə.

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -308 nüsxə;
Qax rayonu üzrə -586 nüsxə;
Qəbələ rayonu üzrə-209 nüsxə;
Oğuz rayonu üzrə- 660 nüsxə;
Şəki rayonu üzrə -1037 nüsxə;
Zaqatala rayonu üzrə -1091 nüsxə.

Müvafiq olaraq faizlə göstəriciləri ilə:

Cəmi: 0,1%

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -0,0%;
Qax rayonu üzrə -0,1%;
Qəbələ rayonu üzrə-0,0%;
Oğuz rayonu üzrə- 0,1%;
Şəki rayonu üzrə -0,1%;
Zaqatala rayonu üzrə -0,1%.

İqtisadi regionun şəhər və kənd kitabxana fondlarında toplanan qəzetlər:

Cəmi: 25914 nüsxə.

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -1896 nüsxə;
Qax rayonu üzrə -1862 nüsxə;
Qəbələ rayonu üzrə-624 nüsxə;
Oğuz rayonu üzrə- 4264 nüsxə;
Şəki rayonu üzrə -13104 nüsxə;
Zaqatala rayonu üzrə -4164 nüsxə.

Müvafiq olaraq faizlə:

Cəmi: 0,5%

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -0,2%;
Qax rayonu üzrə -0,3%;
Qəbələ rayonu üzrə-0,1%;
Oğuz rayonu üzrə- 0,8 %;
Şəki rayonu üzrə -0,8%
Zaqatala rayonu üzrə -0,4%.

Şəki-Zaqatala İqtisadi regionunun şəhər və kənd kitabxana fondlarında mövcud olan digər növ informasiya daşıyıcıları- **cəmi: 49390 .**

Onlardan:

Balakən rayonu üzrə -13517;
Qax rayonu üzrə -5367;
Qəbələ rayonu üzrə-3487;
Oğuz rayonu üzrə- 17422;
Şəki rayonu üzrə -8859;

Zaqatala rayonu üzrə -738.

Bu göstəricilər faizlə:

Cəmi: 0,9%

Balakən rayonu üzrə -1,7%;

Qax rayonu üzrə -0,8%;

Qəbələ rayonu üzrə-0,4%;

Oğuz rayonu üzrə- 3,2 %;

Şəki rayonu üzrə -0,5%;

Zaqatala rayonu üzrə -0,1%-kimi göstərilir. [1;2;3;4;5;6;7;8;10;11;13;14;15;16;17].

Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının Şəki-Zaqatala İqtisadi regionu üzrə kitabxanaların sayı, kitabxana fondunun bölgüsü, kitabxana fondunun informasiya mənbələri üzrə bölgüsü əsasən:

-region üzrə kitabxanaların ümumi sayının respublika üzrə kitabxanaların ümumi sayına nisbəti;

-region üzrə şəhər kitabxanalarının sayının respublika üzrə şəhər kitabxanalarının ümumi sayına nisbəti;

-region üzrə kənd kitabxanalarının sayının respublika üzrə kənd kitabxanalarının sayına nisbəti;

-region üzrə kitabxana fondunun ümumi miqdarının respublika üzrə kitabxana fondlarının ümumi miqdarına nisbəti;

-region üzrə şəhər kitabxana fondlarının miqdarının respublika şəhər kitabxana fondlarının miqdarına nisbəti;

-region üzrə kənd kitabxana fondlarının miqdarının respublika üzrə kənd kitabxana fondlarının miqdarına nisbəti;

-region üzrə kitabxana fondlarının informasiya mənbələrinə görə bölgüsünün respublika kitabxana fondlarının informasiya mənbələrinə görə bölgüsü nisbətində təhlil edilərək ümumiləşdirilmişdir.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı” (2004-2008-ci illər) // Azərbaycan.- təsdiq edilməsi.-2004.-11 fevral
2. Azərbaycanda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı // Azərbaycan-2007.-21 aprel
3. “Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı// Respublika.-2008.-7 oktyabr.
4. Azərbaycan kitabxanaları XXI əsrin informasiya məkanında. I və II c./ Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.Bakı: Nurlar,2007.-820s.
5. İsmayılov, X.İ. Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminatı sisteminin inkişafı tarixi.- B.: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2000.- 415s
6. İsmayılov, X.İ. Kitabxana və informasiya texnologiyaları: Dərs vəsaiti.-B.: Nurlan Nəşriyyatı Poliqrafiya Mərkəzi, 2009.- 312s.
7. İsmayılov, X.İ. Kitabxana menecmentinin əsasları: Dərs vəsaiti.-B.: BUN,2005.-199 s.

8. İsmayılov, X.İ. Kitabxanaların idarə edilməsinin müasir problemləri: Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodik və təcrübi jurnal.-2009.-№1.-s.27-39.
9. “Kitabxanaların fəaliyyəti haqqında” statistik müayinənin nəticələri barədə. Statistik bülleten. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi.-B.-2009.-88 s.
10. Məmmədov, Z.S. Regionların iqtisadi inkişaf problemləri.-B.: Elm, 2007.-465 s.
11. Müstəqil Azərbaycan 10 il.-B.: Səda, 2001.-698.
12. Şəki rayon MKS-nin 2010-2017-ci il hesabatları
13. Zaqatala rayon MKS-nin 2010-2017-ci il hesabatları
14. Qəbələ rayon MKS-nin 2010-2017-ci il hesabatları
15. Qax rayon MKS-nin 2010-2017-ci il hesabatları
16. Oğuz rayon MKS-nin 2010-2017-ci il hesabatları
17. Balakən rayon MKS-nin 2010-2017-ci il hesabatları